

УДК351.86:355.457>(477)

Олег Мітягінкандидат історичних наук
ORCIDID 0000-0003-4549-5505**Дмитро Вітер**доктор філософських наук,
старший науковий співробітник,
ORCIDID 0000-0002-7330-1280**Володимир Карпенко**підполковник, ад'юнкт
ORCIDID 0000-0002-3699-353X
DOI: 10.33099/2617-1775/2021-01/64-78

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ПРОЦЕДУР ОПЕРАТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ НАТО

У статті проаналізовано стан та перспективи розвитку професійної військової освіти (ПВО) як фактору трансформації системи військової освіти (СВО) України. Запропоновано модель системи професійної військової освіти офіцерів, відповідно до її структурних елементів сформовано та описано професійні компетентності (дескриптори). Визначено перспективи розвитку системи професійної військової освіти у контексті набуття офіцерами навичок оперативного планування за стандартами НАТО. Надано практичні рекомендації щодо підготовки офіцерів Збройних Сил України на оперативному рівні військової освіти.

Ключові слова: модель, оперативне планування, професійна військова освіта, рівні військової освіти, професійні компетентності, стандарти НАТО.

Постановка проблем. Одним з напрямів трансформації військової освіти є формування та розвиток ефективної системи професійної військової освіти, здатної вирішувати проблеми, пов'язані з нарощуванням оперативних спроможностей Міністерства оборони України, Збройних Сил України, інших складових сил безпеки і оборони для виконання завдань оборонного планування, застосування Збройних Сил України, спільних дій у складі об'єднаних органів військового управління, сумісності із силами оборони держав-членів НАТО.

Одним з основних шляхів вирішення зазначеної проблеми є прискорення темпів інтеграції Збройних Сил України до НАТО, що передбачає імплементацію стандартів професійної військової освіти провідних країн-членів НАТО до національної системи військової освіти [4], що передбачає:

– створення багаторівневої системи професійної військової освіти відповідно до стандартів НАТО, кращих вітчизняних та закордонних практик;

– уточнення вимог до змісту військової освіти з метою набуття персоналом Міністерства оборони України, Збройних Сил України та інших складових сил оборони нових компетентностей, операційної сумісності на основі стандартів прийнятих у збройних силах держав-членів НАТО;

– приведення організаційно-штатних структур вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти, їх матеріально-технічної бази

у відповідність до мети та змісту ПВО, вимог нормативно-правових актів та державного замовлення на підготовку військових фахівців;

– приведення рівня підготовленості науково-педагогічних (педагогічних) працівників, інструкторського складу до мети та змісту професійної військової освіти;

– забезпечення якості професійної військової освіти.

Таким чином, формування та розвиток системи професійної військової освіти є актуальним завданням. Проте, на сьогодні є низка стримуючих факторів цього процесу, які пов'язані, перш за все, з відсутністю у вітчизняному законодавстві поняття “професійна військова освіта” [2; 3]. Через це виникають проблемні моменти, зокрема щодо імплементації стандартів НАТО і поєднання елементів формальної і неформальної військової освіти у рамках єдиної системи військової освіти, яка орієнтується на професіоналізацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та розвитку професійної військової освіти в Україні розглядалися в аспекті вирішення питань щодо основних тенденцій розвитку військової освіти, її стандартизації на основі підходів держав-членів НАТО, обґрунтування кваліфікаційних вимог до підготовки військових фахівців у галузі знань “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону” відповідно до стандартів країн-членів НАТО, формування професійних компетентностей (дескрипторів) офіцерів та військових фахівців тощо [1; 4-6]. Проте, питання щодо визначення перспектив розвитку системи професійної військової освіти у контексті набуття офіцерами навичок оперативного планування за стандартами НАТО залишається малодослідженим.

Мета статті є визначення особливостей формування та розвитку системи професійної військової освіти у контексті набуття офіцерами навичок оперативного планування за стандартами НАТО.

Методи дослідження: У статті використано загальнонаукові методи аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми, системний аналіз і синтез, індукція та дедукція, системний підхід до розв'язування проблем, класифікація, узагальнення та систематизація.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних питань перспективного розвитку системи військової освіти є структурні зміни, які мають відбуватись у цій системі з урахуванням тенденцій до професіоналізації військової освіти. Зокрема, відповідно до чинного законодавства система військової освіти являє собою сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів військової освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері військової освіти, а також законодавчих а нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними [2; 3]. У свою чергу, військова освіта (ВО) являє собою єдину систему безперервного професійного розвитку, яка здійснюється на основі інтеграції вищої освіти (формальної) та професійної (неформальної) військової освіти.

Аналіз сучасного стану системи вітчизняної військової освіти, а також світових тенденцій та досвіду провідних країн-членів НАТО свідчить про наявність низки проблем і стримуючих чинників ефективного функціонування СВО України [5]. Проведення реформи ВО у напрямі її професіоналізації має на меті досягнення операційної сумісності Збройних Сил України та збройних сил країн-членів НАТО на основі імплементації в систему військової освіти України стандартів країн-членів НАТО з підготовки офіцерів та військових фахівців.

Основною тенденцією розвитку ВО у державах-членах НАТО є професіоналізація військової освіти, спрямована на підвищення ефективності підготовки офіцерів та військових фахівців. Це визначає вимоги до сучасної моделі професійної військової освіти та підготовки військових фахівців:

- підготовка військових фахівців, здатних керувати військами (силами) в бою (операції), навчанням, вихованням, психологічною підготовкою особового складу в мирний і воєнний час;
- критичне та стратегічне мислення, прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику;
- адаптованість до змін організаційної структури та технологій;
- спільне планування, розуміння та здійснення співпраці зі структурами НАТО на оперативному та стратегічному рівні;
- експлуатувати та застосовувати найскладніші системи озброєння та військової техніки;
- ефективно діяти при виконанні завдань, які виникають під час здійснення міжнародних антитерористичних і миротворчих операцій, участі в ліквідації локальних воєнних конфліктів тощо;
- суворий добір кандидатів для навчання у військових навчальних закладах й активно діюча система відсіву нездатних до процесу навчання.

Зважаючи на наявний в Україні досвід – поєднання формальної та неформальної військової освіти – можливо здійснити перехід до професіоналізації військової освіти відповідно до стандартів НАТО без втрати переваг ані освітньої, ані професійної складової, що забезпечує збереження інтегрального характеру освіти та підготовки офіцерів та військових фахівців. Крім цього, необхідність формування ефективної системи професійної військової освіти відповідно до стандартів НАТО відповідає завданням викладеним у Розділі IV. ст. 58 Стратегії національної безпеки України “Для розвитку потенціалу стримування Україна прискорить оборонну та безпекову реформи за нормами, принципами і стандартами НАТО” [9]. Згідно цих завдань мета реформування полягає у визначенні головних напрямів професіоналізації військової освіти на основі поєднання освітньої та професійної складової в освітньому процесі відповідно рівням військової освіти офіцерів і військових фахівців ЗС України. Водночас необхідним є приведення стандартів професійної військової освіти в Україні у відповідність до сучасних вимог, визначених стратегічним курсом держави на набуття повноправного членства в Європейському Союзі і НАТО та результативними показниками оборонної реформи, максимальним використанням при цьому найкращих досягнень

національної ВО (зокрема, збереження обсягу та значення фундаментальної (академічної) освітньої складової в освітньому процесі), досвіду участі ЗС України у локальних конфліктах та міжнародних операціях з підтримки миру та безпеки, передового досвіду професійної підготовки офіцерів та військових фахівців у провідних країнах-членах НАТО.

Вирішення цих завдань можливо здійснити на основі визначення варіантів розв'язання існуючої гострої проблеми розвитку СВО, а саме, невідповідності наявного рівня професійної підготовки офіцерів та військових фахівців сучасним вимогам. Аналіз варіантів оптимізації системи ПВО та процесу підготовки осіб на посади офіцерського складу з урахуванням формування кадрового потенціалу ЗС України та просування по службі (кар'єрного зростання) передбачає урахування основних вимог до рівня професійної освіти та підготовки офіцерів, що включає в себе освітню складову, загальні компетентності та професійну складову.

Враховуючи вище викладене основними елементами моделі ПВО є:

Тактичний рівень підготовки:

– освітня складова: критичне мислення, знання соціальних процесів, управління в інформаційному середовищі, принципи збройної боротьби, міжнародне гуманітарне право;

– загальні компетентності: ініціативність, відповідальність, комунікативність, стресостійкість, психологічна адаптивність, саморозвиток;

– професійна складова: критичний аналіз, вирішення малоструктурованих завдань, впровадження стандартів НАТО, управління підрозділом, стресостійкість.

Оперативний рівень підготовки:

– освітня складова: системний аналіз, історія війн та оперативне мистецтво, Case-Study, управління проектами, військово-правове, стандарти НАТО;

– загальні компетентності: когнітивність, комплексність та динамічність, структури, політики, процеси, планування спільних операцій, планування інформаційних операцій, військова етика;

– професійна складова: системне, аналітичне мислення, операційна сумісність, управління ризиком, лідерство, планування оперативного середовища [7].

Стратегічний рівень підготовки:

– освітня складова: управління ресурсами, стратегічний менеджмент, воєнна доктрина, національна і колективна безпека, оперативне мистецтво;

– загальні компетентності: управління соціальними процесами, когнітивність, прийняття рішень з питань безпеки оперативного середовища, проведення спільних операцій, розвиток глобального оперативного середовища;

– професійна складова: стратегічне лідерство, оборонне планування, стратегічне мислення, управління змінами, рекомендації з питань міжнародної та національної безпеки розвитку Збройних сил [7].

Вимоги до професійної освіти та підготовки офіцерів та військових фахівців мають враховувати потреби ЗСУ та існуючу тенденцію до професіоналізації ВО. Поєднання цих двох аспектів визначає пріоритет, за яким може бути розроблено модель ПВО, яка є концептуально-методологічною основою професіоналізації військової освіти, визначаючи головні напрями, зміст та результати освіти та підготовки офіцерів на всіх рівнях. Така модель передбачає поєднання двох основних складових:

– освітньої (фундаментальна військова освіта, що проводиться у ВВНЗ, ВНП ЗВО з підготовки осіб на посади офіцерського складу на певному рівні вищої освіти з присудженням їм відповідного ступеня вищої освіти з видачою диплома державного зразка після успішного завершення навчання);

– професійної (курсова підготовка офіцерів та військових фахівців, що проводиться у процесі виконання ними службових функцій на посадах у військах (силах) на основі лідерських курсів перед призначенням офіцерів на вищі посади з отриманням ним після успішного завершення навчання відповідного відомчого сертифікату).

До цих двох складових інтегрується підсистема підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, метою якої є створення умов для набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань перед призначенням на посаду у військах (силах) або органу військового управління.

Водночас варто зауважити, що розробка та імплементація у практику перспективної моделі ПВО сьогодні зіштовхується з проблемним питанням, пов'язаним із здатністю системи ПВО створити умови для забезпечення оперативної сумісності підрозділів ЗС України з підрозділами країн-членів НАТО. Однією з основних відмінностей у цьому процесі є процедури оперативного планування за стандартами держав-членів НАТО та вітчизняною практикою на різних рівнях управління.

На сьогодні держави-члени НАТО відповідно до Концепції комплексного (всеосяжного) підходу (Comprehensive Approach) застосовують єдині стандарти (Стандарти оперативного планування операцій – COPD), що зумовлює поєднання спільних зусиль різних складових сектору безпеки і оборони, діяльності органів військового та невійськового управління у системі спільних штабів у процесі планування і проведення операцій, а саме [8]:

- на стратегічному рівні – Strategic Operational Planning Group (SOPG) (група оперативного планування стратегічного рівня);

- на оперативному рівні Joint Operational Planning Group (JOPG) (спільна група оперативного планування);

- на тактичному рівні - Component Commands (командування компоненти), для Командування повітряним компонентом - Air Operational Planning Group (група оперативного планування повітряних сил).

Досвід планування і проведення операцій силами НАТО показав, що для забезпечення ефективності цього процесу доцільним є створення тимчасових підрозділів, до функціональних обов'язків яких належить координація дій держав-членів НАТО та держав-партнерів, які не входять до складу НАТО.

Такий підхід передбачає високий рівень професійної освіти та підготовки офіцерів і військових фахівців, залучених до процесу планування і проведення операцій за стандартами НАТО. Розвиток системи ПВО в Україні має враховувати потенціальну можливість виконання офіцерами ЗСУ відповідних завдань у складі спільних груп планування.

З урахуванням наведеного вище, модель системи ПВО має складатись з п'яти рівнів, на яких офіцери можуть набувати професійних компетентностей з питань планування та проведення операцій на різних рівнях військового управління за стандартами НАТО. У системі ПВО така підготовка офіцерів до виконання службових обов'язків на посадах за призначенням здійснюється на відповідних лідерських курсах:

L 1 – курс базової підготовки офіцерів (підготовка на посади не вище командира роти (батареї);

L 2 – курс підготовки на посади батальйонної ланки;

L 3 – курс підготовки на посади бригадної ланки;

L 4 – курс підготовки вищого керівного складу та офіцерів Генерального штабу.

L 5 - курс стратегічного управління вищого рівня та державної політики, та на курсах підвищення кваліфікації [1; 5].

Курси лідерства:

тактичний рівень:

L-1A – Базовий курс професійної військової освіти;

Лідерський курс (L-1) ППОф складається з трьох модулів: модуль базової підготовки офіцера – L-1A, модуль загально-професійної підготовки офіцера – L-1B і модуль роду військ – L-1C.

На курси L-1A залучаються особи, які здобувають або здобули ступень “бакалавр” (“магістр”).

Підготовка курсантів відбувається паралельно з навчанням на освітньому рівні “Бакалавр” на першому курсі ВВНЗ, ВНП ВНЗ. Курсанти вивчають основи ведення війни, отримують базові знання про організацію життєдіяльності та підтримання порядку в казармах, вимоги статутів ЗС України, дізнаються про етичні та військові цінності, процедури управління підрозділами/відділами (на основі тактичних елементів піхоти), готуються стати командирами (офіційними керівниками) і неофіційними лідерами. Навчання на освітньому рівні “Бакалавр” підтримує розвиток майбутніх офіцерів, формуючи їх світогляд, демократичні цінності, надаючи їм знання в галузях національної та міжнародної безпеки, правознавства та управління військами.

L-1B – Фаховий курс професійної військової освіти (рота) (TLP – Troop Leading Process):

На курси залучаються особи, які здобули або здобувають ступінь вищої освіти “бакалавр” та плануються до призначення на посади офіцерського складу.

Підготовка курсантів відбувається паралельно з навчанням на освітньому рівні “Бакалавр” на другому та третьому курсах ВВНЗ, ВНП ВНЗ. Метою цього

модуля є підготовка курсантів на посаду командира взводу. Також вдосконалюються знання та навички загальної та професійної англійської мови, вивчається процес прийняття рішень на рівні взвод-рота (англійською мовою). Крім того, курсанти знайомляться з іншими процесами, що відбуваються в ЗС України: узагальнення та вивчення передового досвіду, рівні бойової готовності, система мобілізації, державні закупівлі тощо.

L-1С – Фаховий курс професійної військової освіти (рота)(TLP+MDMP – Military Decision Making Process):

На курси залучаються офіцери, які зараховані до резерву кандидатів для просування по службі на посади у підрозділах ЗС України за штатно-посадовою категорію “капітан”.

Цей модуль є завершальним етапом підготовки офіцерів першого рівня. Він проводиться з метою здобуття військово-облікової спеціальності. У цій моделі офіцери навчаються тактиці конкретного роду ЗС. Протягом курсу офіцери отримують знання про тактику конкретного роду ЗС, а також ознайомлюються з різними видами зброї та озброєння.

Цей курс є завершальним етапом підготовки офіцерів першого рівня. Він проводиться з метою здобуття військово-облікової спеціальності. Протягом курсу офіцери отримують знання про тактику конкретного роду ЗС, а також ознайомлюються з різними видами зброї та озброєння. Офіцери, які пройшли курс, отримують відомчий документ і призначаються на посаду відповідно до отриманої спеціальності (рід військ).

Результатом проходження офіцерами курсів L-1 дасть змогу їм набути компетентностей на етапі професіоналізації, основними з яких мають бути:

- порядок проведення планування на тактичному рівні за стандартами НАТО (TLP);

- планувати, організувати та орієнтуватися в умовах бойової обстановки;

- оцінювати обстановку, приймати рішення, віддавати бойовий наказ;

- створювати умови для всебічного розвитку особистостей військовослужбовців, їх індивідуальної психологічної готовності до виконання завдань за призначенням;

- застосовувати новітні технології під час навчання особового складу підрозділу;

- організувати виконання бойового завдання за стандартами країн-членів НАТО;

- оформляти бойові графічні документи для підтримки прийняття рішення на ведення бойових дій;

- використовувати нормативні документи та організувати безпечні умови праці у військових підрозділах, виконувати вимоги статутів Збройних Сил України та інших керівних документів, що регламентують повсякденну службу діяльність та вимагати їх виконання від підлеглих;

- користуватись іноземною мовою на рівні CMP-2 STANAG;

- виконувати професійну діяльність в умовах тривалих різнопланових фізичних навантажень і психічних напружень,;

- постійно вдосконалювати свої знання, вміння та навички за спеціальністю;

- керувати підрозділом при виконанні завдань за призначенням за різних умов обстановки;

- використовувати технології і методики впливу на свідомість і психіку, морально-психологічний стан особового складу, застосовувати методи психодіагностики особистості та методи вивчення соціально-психологічних явищ у військових колективах для індивідуальної роботи з підлеглими;

- здійснювати взаємодію з підрозділами ЗС України та країн-членів НАТО;

- аналізувати та оцінювати обстановку в районі виконання завдань, та ін.

L-2 – Підготовка офіцерів на командно-штабних курсах за видовою належністю (батальйон, бригада) (MDMP):

Цей рівень призначений для курсової підготовки офіцерів, на посади батальйонної ланки. На курси залучаються офіцери, які зараховані до резерву кандидатів для просування по службі на посади у військових частинах (підрозділах) ЗС України за штатно-посадовою категорією не нижче “майор” та мають ступінь вищої освіти “бакалавр” і вище.

Метою цих курсів є підготовка офіцерів до планування і виконання бойових дій на рівні батальйону. Навчання фокусується на процесі прийняття рішень, управлінні діями підрозділів батальйону та організації взаємодії із приданими йому підрозділами з урахуванням досвіду країн-членів НАТО. Офіцери, які пройшли курс, отримують відомчий документ і призначаються на посаду відповідно до їх спеціальності.

Результатом проходження офіцерами курсів L-2 дасть змогу їм набути компетентностей на етапі професіоналізації, основними з яких мають бути:

- оцінювати обстановку, приймати рішення, віддавати бойовий наказ;

- створювати умови для всебічного розвитку особистостей військовослужбовців, їх індивідуальної психологічної готовності до виконання завдань за призначенням;

- застосовувати новітні технології під час навчання особового складу підрозділу;

- організовувати роботу з управління підрозділом з урахуванням міжнародних стандартів та євроатлантичних процедур роботи штабів;

- організовувати виконання бойового завдання за стандартами країн-членів НАТО;

- оформляти бойові графічні документи для підтримки прийняття рішення на ведення бойових дій;

- координувати дії з іншими тимчасово-створеними штабами та підрозділами;

- використовувати нормативні документи та організовувати безпечні умови праці у військових підрозділах, виконувати вимоги статутів Збройних Сил України та інших керівних документів, що регламентують повсякденну службову діяльність та вимагати їх виконання від підлеглих;

- користуватись іноземною мовою на рівні CMP-2 STANAG;

- виконувати професійну діяльність в умовах тривалих різнопланових фізичних навантажень і психічних напружень,;
- постійно вдосконалювати свої знання, вміння та навички за спеціальністю;
- керувати підрозділом при виконанні завдань за призначенням за різних умов обстановки;
- використовувати технології і методики впливу на свідомість і психіку, морально-психологічний стан особового складу, застосовувати методи психодіагностики особистості та методи вивчення соціально-психологічних явищ у військових колективах для індивідуальної роботи з підлеглими;
- здійснювати координацію та взаємодію з підрозділами інших силових структур та підрозділів країн-членів НАТО тощо.

Оперативний і стратегічний рівні:

L-3 – Курс офіцерів об'єднаних штабів оперативного рівня (JOPP – Joint Operation Planning Process).

Цей рівень призначений для курсової підготовки офіцерів, на посади бригадної ланки. На курси L-3 залучаються офіцери, які зараховані до резерву кандидатів для просування по службі на посади оперативного рівня заштатно-посадовою категорією не нижче “підполковник” та мають ступінь вищої освіти “бакалавр” і вище. Курси проводяться на базі НУОУ імені Івана Черняхівського.

Метою підготовки є вдосконалення навичок об'єднаного планування в контексті оперативного мистецтва, розуміння і здатності виконання вимог НАТО, підготовка офіцерів до виконання бойових дій на рівні бригади (полку). Навчання фокусується на військовому процесі прийняття рішень, управлінні діями підрозділів бригадного рівня та організації взаємодії із приданими йому підрозділами з урахуванням досвіду країн-членів НАТО. Офіцери, які пройшли курс, отримують відомчий документ і призначаються на посаду відповідно до отриманої спеціальності.

Крім того, за стандартами НАТО офіцер повинен знати процедури спільного планування операцій у тимчасово-створених штабах на оперативному рівні – Joint Operational Planning Group (JOPG). Крім того, вміти їх практично застосовувати у процесі виконання завдань за призначенням.

Офіцер після проходження курсів оперативного рівня повинен знати процедури спільного планування операцій у складі тимчасово-створених штабах на оперативному рівні (JOPG), головними з яких є:

- порядок проведення оперативного планування за стандартами НАТО;
- надавати пропозиції щодо середньострокових і довгострокових операцій, у тому числі варіанти дій;
- визначати потреби у силах та засобах для забезпечення спільних операцій;
- організовувати та проводити брифінги з аналізу завдання, оцінки обстановки, прийняття рішення;
- координувати дії з іншими тимчасово-створеними штабами, підрозділами та не військовими компонентами;

Необхідність набуття офіцерами оперативного рівня професійних компетентностей зумовлює врахувати та впровадити в програми лідерських курсів L-3 як основних питань професійної підготовки офіцерів ЗС України так і стандартів НАТО.

Результатом проходження офіцерами курсів L-3 дасть змогу їм набути компетентностей на етапі професіоналізації, основними з яких мають бути:

- планувати, організовувати та орієнтуватися в складних умовах бойової обстановки;

- організовувати роботу з управління підрозділом з урахуванням міжнародних стандартів та євроатлантичних процедур роботи штабів;

- аналізувати та оцінювати воєнно-політичну та соціально-економічну обстановку в операційному середовищі;

- постійно самовдосконалюватись, застосовувати сформовані знання, уміння, навички, особисті якості і ціннісні орієнтації під час виконання функціональних обов'язків в умовах мирного та воєнного часу на посадах за призначенням;

- приймати обґрунтовані рішення за різних умов обстановки;

- застосовувати інноваційні технології та методологію моделювання у процесі планування операцій військ (сил);

- всебічно оцінювати стратегії стримування агресора у сучасному безпековому середовищі;

- упевнено користуватись іноземною мовою на рівні SMP-2 STANAG, та ін.

L-4 – Курс вищого керівного складу стратегічного рівня (JOPP).

Курс підготовки вищого керівного складу та офіцерів Генерального штабу. На курси L-4 залучаються офіцери, які зараховані до резерву кандидатів для просування по службі на посади стратегічного рівня заштатно-посадовою категорію не нижче “полковник” та мають ступень вищої освіти “магістр (спеціаліст)” і вище. Курси проводяться на базі НУОУ імені Івана Черняхівського.

Метою курсу є підготовка офіцерів рівня полковник (генерал) для національних та/чи міжнародних організацій (штабів, управлінь) стратегічного рівня. Протягом навчання увага зосереджується на міжнародних відносинах, економічних заходах та збройних засобах стримування. Офіцерів навчають планувати і проводити оборону власної держави та альянсу шляхом використання національних ресурсів (спроможностей) та підтримки країн-партнерів; розробляти доктрини і концепції, формувати стратегічне бачення; підтримувати темпи швидкого мислення в умовах зміни стратегічного середовища. Всі теми курсу стосуються використання об'єднаних спроможностей та спільних вправ для досягнення стратегічних цілей. Навчання відбувається у НУОУ та навчальних закладах Альянсу.

Результатом проходження офіцерами курсів L-4 дасть змогу їм набути компетентностей на етапі професіоналізації, основними з яких мають бути:

- планувати і проводити операції військ (сил), у тому числі спільні операції;

- керувати органами військового управління оперативного (оперативно-тактичного) рівня;
- планувати і реалізовувати заходи всебічного забезпечення під час проведення спільних операцій військ (сил);
- аналізувати та реалізовувати оперативні (бойові) можливості військ (сил);
- застосовувати методологію прогнозування у процесі вироблення та прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та ризиків;
- розробляти імовірнісні сценарії конфліктів для забезпечення оборонного планування;
- приймати рішення на застосування військ (сил) при проведенні операцій;
- прогнозувати та оцінювати розвиток військ сил органів військового управління у стратегічній перспективі;
- впроваджувати інновації у стратегічне керівництво;
- постійно самовдосконалюватись, застосовувати сформовані знання, уміння, навички, особисті якості і ціннісні орієнтації під час виконання функціональних обов'язків в умовах мирного та воєнного часу на посадах за призначенням;
- планувати та проводити операції міжвидових угруповань військ (сил);
- визначати завдання всім компонентам спільних операцій;
- забезпечувати координацію та міжвідомчу взаємодію роботи штабів різного рівня, об'єднаних штабів;
- розробляти пропозиції щодо національної безпеки та обороноздатності держави;
- формулювати рекомендації щодо напрямів розвитку міжнародного співробітництва;
- визначати основні риси воєнних конфліктів, до яких може бути втягнута держава, оцінювати комплексне оперативне середовище сучасних та майбутніх воєнних (збройних) конфліктів;
- аналізувати особливості та перспективи розвитку технологій, їх вплив на майбутні збройні конфлікти, та ін.

L-5 – Курс стратегічного управління вищого рівня та державної політики.

Курс підготовки керівників структурних підрозділів МОУ, ГШЗСУ, інших складових сил безпеки і оборони, центральних органів державної влади, до сфери відповідальності яких відносяться питання оборони та безпеки держави, які мають ступінь вищої освіти “магістр” (за напрямом “державне управління”, “національна безпека”). На курси залучаються генерали та адмірالی, які здобули ступінь вищої освіти “магістр” (за напрямом “державне воєнне управління”) та стратегічний рівень військової освіти (Курс вищого керівного складу стратегічного рівня – L-4). Курси проводяться на базі НУОУ імені Івана Черняхівського.

Результатом проходження визначеними особами курсів L-5 дасть їм змогу набуті компетентностей, основними з яких є:

- реалізація принципи стратегічного управління ресурсами в оборонному планування;
- визначення потреб та спроможностей ЗС держави;

- прийняття обґрунтованих стратегічних і державно-політичних рішень;
- оцінювання впливу ресурсних обмежень на реалізацію воєнної безпеки держави;
- реалізація розробки стратегії венної безпеки держави, оцінка можливості її реалізації;
- планування і проведення багатокomпонентних міжвидових операцій у складі сил НАТО;
- планування і комплексне застосування сили безпеки і оборони в інтересах стримування та відсічі повномасштабної збройної агресії;
- здійснення міжвідомчої координації та взаємодії складових сектору безпеки і оборони в мирний час та в особливий період;
- аналіз та оцінка сучасної міжнародної системи безпеки;
- вирішення завдань із забезпечення національної безпеки за різних умов воєнно-політичної, воєнно-економічної та воєнно-стратегічної обстановки;
- розроблення та забезпечення функціонування системи оборонного планування;
- забезпечення оптимального співвідношення процедур національної системи оборонного планування та оборонного планування НАТО;
- забезпечення досягнення сумісності збройних сил України зі збройними силами країн-партнерів та країн-членів НАТО;
- визначення спроможностей держав-членів НАТО з урахуванням системи внутрішніх факторів у секторі безпеки і оборони держави тощо.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Принцип професійного розвитку ВО визначає загальну тенденцію ПВО, що передбачає інтеграцію органів управління військовою освітою, мережі закладів військової освіти, діючих стандартів стандартів вищої освіти (професійний стандарт), рівнів та ступенів кваліфікації освіти (галузева рамка кваліфікацій), законодавчої та нормативно-правової бази в єдиний комплекс професійної підготовки військових фахівців у системі ВО. Професіоналізація військової освіти здійснюється на основі вдосконалення процесу професійної підготовки військових фахівців й залишається невід’ємною складовою системи ВО України, яка потребує суттєвого вдосконалення з урахуванням змін в оперативному середовищі, загальних тенденцій розвитку системи національної та міжнародної безпеки, змін принципів та методів ведення збройної боротьби, нових вимог до якості професійної підготовки офіцерів та військових фахівців відповідно до стандартів країн-членів НАТО. Важливим питанням, що потребує вирішення, залишається інституційне забезпечення системи ПВ в Україні з урахуванням основних вимог професійної підготовки офіцерів на різних рівнях військової освіти в контексті сучасних завдань сектору безпеки і оборони.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітер Д., Мітягін О. Професіоналізація військової освіти в Україні: головні напрямки, зміст та перспективи / Вітер Д., Мітягін О. // Військова освіта. – 2020. – 1(41). – С 81-90.
2. Закон України “Про вищу освіту” від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.01.2021).

3. Закон України “Про освіту” від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 15.01.2021).
4. Вітер Д., Мітягін О. Стратегічні пріоритети підвищення боєздатності Збройних Сил України в контексті професіоналізації військової освіти: політики і процедури / Вітер Д., Мітягін О. // Зб. наук. праць ЦВСД. – 2020. – №1 (68). – С.133-137.
5. Карпенко В. Підготовка офіцерів-лідерів Десантно-штурмових військ: досвід США для України / В. Карпенко // Військова освіта. – № 2(42). – С. 144-154.
6. Розроблення галузевої рамки кваліфікацій в галузі знань Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону: монографія // Кол. авт. – К.: НУОУ. 2020 р – С. 56-72.
7. Обґрунтування кваліфікаційних вимог до підготовки військових фахівців у галузі знань “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону” відповідно до стандартів країн-членів НАТО. Звіт про науково-дослідну роботу, № держреєстрації 0120U000210. Київ: НУОУ, 2020. 238 с.
8. Порядок оперативного планування в органах військового управління НАТО: навч. посіб. / [А. М. Сиротенко, В. М. Тарасов, С. М. Салкуцян та ін.]. – К.: НУОУ, 2019. – 232 с.
9. Указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Стратегію національної безпеки України” від 14.09.2020 р. № 392/2020. – URL: <http://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення 04.01.2021).

REFERENCES

1. Viter D., Mityahin O. Profesionalizatsiya viyskovoyi osvity v Ukrayini: holovni napryamky, zmist ta perspektyvy // Viyskova osvita. – 2020. – 1(41). – S 81-90.
2. Zakon Ukrayiny “Pro vyshchu osvitu” vid 01 lypnya 2014 r. № 1556-VII. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (data zvernennya 15.01.2021).
3. Zakon Ukrayiny “Pro osvitu” vid 05 veresnya 2017 r. № 2145-VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (data zvernennya 15.01.2021).
4. Viter D., Mityahin O. Stratehichni priorytety pidvyshchennya boyezdatnosti Zbroynykh Syl Ukrayiny v konteksti profesionalizatsiyi viys'kovoyi osvity: polityky i protsedury / Viter D., Mityahin O. // Zb. nauk. prats' TSVSD. – 2020. – №1 (68). – S.133-137.
5. Karpenko V. Pidhotovka ofitseriv lideriv Desantno-shturmovykh viys'k: dosvid SSHA dlya Ukrayiny / V. Karpenko // Viys'kova osvita. – № 2(42). – S. 144-154.
6. Rozroblennya haluzevoyi ramky kvalifikatsiy v haluzi znan' Voyenni nauky, natsional'na bezpeka, bezpeka derzhanoho kordonu: monohrafiya // Kol. avt. – K.: NUOU. 2020 r – S. 56-72.
7. Obgruntuvannya kvalifikatsiynykh vymoh do pidhotovky viyskovykh fakhivtsiv u haluzi znan “Voyenni nauky, natsionalna bezpeka, bezpeka derzhavnoho kordonu” vidpovidno do standartiv krayin-chleniv NATO. Zvit pro naukovo-doslidnu robotu, № DR 0120U000210. Kyiv: NUOU, 2020. 238 s.
8. Poryadok operatyvnoho planuvannya v orhanakh viys'kovoho upravlinnya NATO: navch. posib. / [A. M. Syrotenko, V. M. Tarasov, S. M. Salkutsan ta in.]. – K.: NUOU, 2019. – 232 s.
9. Ukaz Prezydenta Ukrayiny Pro rishennya Rady natsionalnoyi bezpeky i oborony Ukrayiny “Pro Stratehiyu natsionalnoyi bezpeky Ukrayiny” vid 14.09.2020 r. № 392/2020. – URL: <http://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (data zvernennya 04.01.2021).

РЕЗЮМЕ

Олег Митягин,
кандидат исторических наук
Национальный университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского
Дмитрий Витер,
доктор философских наук, старший научный сотрудник,
Национальный университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского
Владимир Карпенко,

ад'юнк
Национальный университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского

Формирование модели профессионального военного образования в Украине с учетом процедур оперативного планирования НАТО

В статье проанализировано состояние и перспективы развития профессионального военного образования, как один из факторов трансформации системы военного образования Украины. Рассмотрено модель очертания будущего офицерского состава, систему профессионального военного образования офицеров, которая состоит из пяти уровней профессиональной подготовки, предусматривающие формирование соответствующих компетентностей и осуществляется на соответствующих лидерских курсах, сформированы профессиональные компетентности и их описание (дескрипторы) в Профессиональной рамке квалификации военных специалистов в области знаний "Военные науки, национальная безопасность, безопасность государственной границы" на ступенях высшего образования и уровнях военного образования, проанализирован процесс оперативного планирования в органах военного управления НАТО та разработаны практические рекомендации для подготовки офицеров Вооруженных Сил Украины на оперативном уровне военного образования.

Ключевые слова: модель, оперативное планирование, профессиональное военное образование, профессиональные компетентности, уровни военного образования, стандарты НАТО.

SUMMARY

Oleh Mitiagin,

PhD (historical sciences)

National Defence University of Ukraine
named after Ivan Chernyahovskiy

Dmitry Viter,

Doctor of philosophical science, senior researcher

National Defence University of Ukraine
named after Ivan Chernyahovskiy

Volodymyr Karpenko,

PhD military student

National Defence University of Ukraine
named after Ivan Chernyahovskiy

The model of the professional military education in Ukraine forming in aspect of NATO's operational planning procedures

The article analyzes the state and prospects of development of professional military education as one of the factors of transformation of the military education system of Ukraine. The model of the outline of the future officers, the system of professional military education of officers, which consists of five levels of professional training, providing for the formation of relevant competencies and carried out in the relevant leadership courses, formed professional competencies and their description (descriptors) in the Sectoral Framework of Military Specialists. in the field of knowledge "Military sciences, national security, security of the state border" at the levels of higher education and levels of military education.

Key words: operational planning, professional military education, levels of military education, professional competencies, NATO's standards.

Introduction. One of the directions of transformation of military education is the formation of an effective system of professional military education capable of solving problems related to

increasing the operational capabilities of the Ministry of Defense of Ukraine, the Armed Forces of Ukraine, other components of security and defense to perform defense planning tasks. as part of joint military management bodies, compatibility with the defense forces of NATO member states.

One of the ways to solve this problem is to accelerate the pace of Ukraine's integration into NATO, which involves the implementation of professional military education standards of leading NATO member countries in the national military education system.

At the level of current Ukrainian legislation, the concept of "professional military education" is currently not standardized. As a result, problems arise, in particular with regard to the implementation of Alliance standards and the combination of formal and non-formal military education, and the work of the Ministry of Defense of Ukraine at the legislative level continues.

Purpose. *The specific of professional military education system forming and development determine in the context of taking by officers the skills in operational planning by the NATO's standards.*

Methods. *The article uses general scientific methods of analysis of scientific literature on the researched problem, system analysis and synthesis, induction and deduction, system approach to problem solving, classification, generalization and systematization.*

Result. *The main trend in the development of the military education system in NATO member countries is the professionalization of military education, aimed at improving the effectiveness of training of officers and military specialists.*

Given Ukraine's experience in training military specialists: the combination of two main components - the educational and vocational system of military education in Ukraine allows for the transition to professionalization of military education in accordance with NATO standards without losing the educational or professional component, which ensures the integral nature of officer training and military specialists, taking into account modern requirements for its nature and content.

Originality. *The search for the best solution to the problem of non-compliance of the existing level of professional training of officers and military specialists with modern requirements should be carried out on the basis of a comparative analysis of possible options. Analysis of options for optimizing the professional training of persons for officer positions, taking into account the formation of personnel potential of the Armed Forces of Ukraine and promotion (career advancement) should be based on defining the outline of the officer of the future as a benchmark to be constantly approached. Thus, it is expedient to apply the basic requirements to officers of different levels of training as an officer of the future, which includes the educational component, general competencies and professional component. The perspectives of the professional military education system development considered with needs to take by the officers skills in operational planning by the NATO's standards. These determining the concrete practice of Ukrainian Armed Forces' officers' education and training on the operational level of military education.*

Conclusion. *Professionalization of military education is carried out on the basis of improving the process of professional training of military specialists and remains an integral part of the VO system of Ukraine, which needs significant improvement taking into account changes in the operational environment, general trends in national and international security, changes in principles and methods of armed struggle, new requirements for the quality of training of officers and military specialists in accordance with the standards of NATO member countries.*

Introduction of the sectoral qualifications framework in the system of training of servicemen of the security and defense sector at the national level, provides not only clear structure, possibility of application of highly effective practices of the European and Euro-Atlantic alliances, but also considerably strengthens state security standards of security and defense.